

UMSÖGN

Viðtakandi: Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis

Sendandi: Reykjavíkurborg

Umsögn Reykjavíkurborgar um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun gegn hatursorðræðu fyrir árin 2023 – 2026, 795. mál

Reykjavíkurborg ítrekar meðfylgjandi umsögn dags. 20 janúar 2023, um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun gegn hatursorðræðu fyrir árin 2023 - 2026.

Virðingarfyllst,
Anna Kristinsdóttir
Miðlæg sjórnslá
Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa

Hjálagt: Umsögn Reykjavíkurborgar um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun gegn hatursorðræðu fyrir árin 2023-2026 dags. 20. janúar 2023

Forsætisráðuneytið
Stjórnarráðshúsinu
101 Reykjavík

Reykjavík, 20. janúar 2023
MSS23010220

Efni: Umsögn Reykjavíkurborgar um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaáætlun gegn hatursorðræðu 2023-2026

Það væri kostur í inngangi aðgerðaáætlunar að skilgreina hvað er átt við með hatursorðræðu og tilgreina hvaða hópar verða helst fyrir henni á Íslandi. Í tengslum við skilgreiningu væri hægt að byggja á tilmælum Evrópuráðsins sem eru tilgreind í greinargerð með aðgerðaáætluninni.

1. Framkvæmdasjóður vegna verkefna gegn hatursorðræðu.

Sveitarfélögum er eðlilega ætlað hlutverk í því að vinna gegn hatursorðræðu og því rétt að tiltaka þau sérstaklega sem hagsmunaaðila í þessari aðgerð.

2. Vitundarvakningarherferð.

Hér eru ekki gerðar athugasemdir við aðgerðina sjálfa en í greinargerðinni, umfjöllun um þessa aðgerð, þá virðist vanta viðurkenningu á því að konur sem berjast gegn ríkjandi kynjakerfi verða ítrekað fyrir hatursorðræðu. Það er mikilvægt, eins og áhersla er lögð á, að horfa sérstaklega til hinsegin fólks og fólks af öðrum kynþætti en er ríkjandi á Íslandi en það er líka nauðsynlegt að horfast í augu við að hatursorðræða í íslensku samfélagi hefur í miklum mæli beinst að konum. Þá þarf einnig að skoða kynjuð áhrif á hatrið sem ýmsir hópar upplifa, svo sem hvernig aðilar innan minnihlutahópa geta upplifað hatursorðræðu með ólíkum hætti eftir kyni, en einnig hvernig fólk af ólíkum kynjum og þá oft á tíðum konur eru nýttar í hatursorðræðu og baráttu gegn réttindum og tilverurétti minnihlutahópa, sbr. TERF hreyfinguna sem berst í nafni kvenréttinda gegn trans konum.

Einnig hefur fatlað fólk ítrekað orðið fyrir hatursorðræðu í íslensku samfélagi og þarf aðgerðaáætlunin einnig að taka mið af því.

Þrátt fyrir að ekkert sé í aðgerðunum sjálfum sem útilokar að horft sé til þeirrar hatursorðræðu sem konur verða fyrir er það áhyggjuefni að í greinargerð sé það hvergi tilgreint með skýrum hætti þar sem greinargerðir hafa oft áhrif á túlkun og útfærslu.

Eðlilegt hefði verið í greinargerð að tilgreina sérstaklega Samtökin '78 sem samstarfsaðila.

3. Netnámskeið gegn hatursorðræðu.

Mikilvægt er að skoða útfærsluna og mæla notkunina á netnámskeiðum eins og fram kemur í greinargerð.

Að útbúa rafrænt efni er einfaldara og ódýrara í útfærslu og það er auðveldara að ná til margra en þegar frætt er í eigin persónu. Þessi leið hefur hins vegar ákveðna ókosti

sem mikilvægt er að mæta, t.d. eins og skorti á uppbyggilegum skoðanaskiptum og því að sumir „sækja“ námskeiðin án þess að vera raunverulega á þeim.

Ef fræðsla er valkvæð, nær hún til færri og hefur þar af leiðandi minni áhrif. Eftirfylgnin þarf að vera markviss til þess að tryggja að þessi aðgerð skili tilætluðum árangri.

Í tengslum við liðina undir aðgerð 3 mætti líta til árangurs af fræðslu til kjörinna fulltrúa og starfsfólks sveitarfélaga um hinsegin málefni sem er aðgerð nr. 15 í núverandi aðgerðaáætlun ríkisins í málefnum hinsegin fólks. Fjöldi þeirra sem hafa tekið námskeiðin hefur ekki endurspeglað fjölda kjörinna fulltrúa né fjölda starfsfólks sveitarfélaga. Það er því tilefni til að staldra við og velta fyrir sér árangri og áhrifum slíkra aðgerða.

Skýra mætti betur tilganginn og mögulegt innihald þessara netnámskeiða, en í greinargerð er sérstaklega fjallað um að taka mið af þörfum og aðstæðum ólíkra hópa og að dregið sé fram hvert hægt sé að leita telji einstaklingar að á sér hafi verið brotið. Hér er vert að spyrja hvort að sú hugmyndafræði og fordómar sem liggja að baki hatursorðræðu verði ekki örugglega í brennidepli. Ásamt því vaknar spurning um hver eigi að vinna að og útfæra samhæfð viðbrögð við hatursorðræðu, mismunun og áreitni innan sveitarfélaga sem eru nefnd í greinargerðinni.

7. Þolendakönnun ríkislögreglustjóra.

Það er kostur að skoða umfang hatursorðræðu í þolendakönnun ríkislögreglustjóra en til þess að geta greint betur hvaða hópar verða fyrir og upplifa hatur þarf að spyrja út í það sérstaklega, þ.e. að bæta við bakgrunnsspurningum, nokkuð sem hefur ekki verið gert hingað til.

Þýðið sem notað er í þolendakönnuninni er lítið og aðrar aðferðir til að skoða eðli hatursorðræðu hér á landi þyrftu að vera notaðar jafnhliða s.s. að nýta rýnihópa og greina umfjöllun á miðlum.

Það má einnig varpa fram þeirri spurningu hvort þolendakannanir nái til fólks af erlendum uppruna, þ.e. mun fólk af erlendum uppruna svara ef það lendir í úrtaki.

10. Fræðsla gegn hatursorðræðu fyrir börn og unglinga.

Í þessari aðgerð væri skynsamlegt að gera ráð fyrir því að vinna þyrfti náms- og fræðsluefni fyrir leik-, grunn- og framhaldsskóla og ætla fjármagn í það. Einnig þyrfti samhliða þessu að skoða hvernig má koma þessari þekkingu og fræðslu til kennaranema sem og í gegnum aðra háskólamenntun til þess að tryggja sjálfbærari framfylgd á aðalnámskrá, sem er nefnd í aðgerðinni.

11. Aukin upplýsingamiðlun og samráð við börn og ungmenni um hatursorðræðu.

Aðgerðin er góð og gæti haft mikil áhrif. Hér er einungis bent á mikilvægi þess að ná til fjölbreytts hóps barna og hugað sé að ólíkum minnihlutahópum. Tryggja þarf gott aðgengi út frá fjölbreyttri stöðu barnanna.

12. Aukin fræðsla, upplýsingamiðlun og samráð um hatursorðræðu við hlutaðeigandi hagsmunaaðila.

Aðgerðin er nokkuð óljós, og ekki skýrt fyrir hverja mögulegir fundir, málstofur og fræðsla á að vera. Það er jákvætt að leggja áherslu á samráð og samtal og þess þarf að gæta í því sambandi að kalla til grasrótar og hagsmunasamtök. Í þessu samhengi

mætti einnig tilgreina sveitarfélög sem bera ábyrgð á skólastarfi og margs konar þjónustu.

14. Könnun um mismunun á hjúkrunarheimilum og heilbrigðisstofnunum.

Aðgerðin snýr að könnun á tilteknum heilbrigðisstofnunum og hjúkrunarheimilum þ.e. skoða umfang mismununar gagnvart starfsfólki. Aðgerðin er nokkuð sértæk miðað við aðrar aðgerðir sem settar eru fram og ekki er tilgreint í greinargerð hvers vegna hún er sett fram né hvernig eigi að bregðast við niðurstöðum. Ef farið verður í þessa aðgerð ætti samhliða að skoða mögulega mismunun sem íbúar hjúkrunarheimila verða fyrir og notendur heilbrigðisstofnanna upplifa. Til viðbótar við þær breytur sem eru taldar upp í aðgerðinni væri nauðsynlegt að skoða mismunun út frá holdafari og út frá heilsu og/eða veikindum. Einnig þyrfti hluti aðgerðarinnar að lúta að mögulegum viðbrögðum ef í ljós kemur mismunun.

Aðgerðir sem vantar

1. Útfærsla á viðbrögð við hatursorðræði á vinnustöðum

Koma með tillögur um það hvernig megi flétta viðbrögð við hatursorðræðu inn í viðbragðsáætlanir fyrirtækja vegna eineltis, áreitnis og ofbeldis.

Þetta verið útfært m.a. með sveitarfélögum og öðrum aðilum vinnumarkaðarins.

2. Ráðning verkefnastjóra

Það er mikilvægt að ráða verkefnastjóra til að fylgja eftir aðgerðaáætluninni og veita þeim sem bera ábyrgð fræðslu og stuðning. Með því móti er betur tryggt að aðgerðir nái tilgangi sínum, nái til þeirra sem þarf og verði unnar á réttum tíma. Ljóst er að við útfærslu aðgerðaáætlunarinnar myndast þekking og verður til efni um hatursorðræðu og þarf að samræma vinnubrögð og finna farveg til að deila þessari þekkingu svo að hún nýtist sem best.

3. Vettvangur til að tilkynna um hatursorðræðu

Skapa vettvangur til að auðvelda brotapolum hatursorðræðu að tilkynna um hana. Taka þarf tillit til mismunandi stöðu einstaklinga m.a. út frá tungumáli og tölvufærni. Búa þarf til verkferla um hvernig skuli brugðist við tilkynningum um hatursorðræðu.

Almennt:

Tryggja þarf að hagsmunafélög og grasrótarsamtök hafi sterka rödd í sem flestum aðgerðum og nauðsynlegt er að kortlagning á þeim mismunandi minnihlutahópum sem eiga á hættu að verða fyrir hatursorðræðu verði gerð áður en ráðist verður í aðgerðir. Einnig þarf að tryggja að þau sem vinna að og útfæra aðgerðirnar séu sérfræðingar á þeim sviðum sem þær taka til.

Virðingarfyllst,

f.h. Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofu Reykjavíkurborgar

Anna Kristinsdóttir

Halldóra Dýrleifar Gunnarsdóttir